

پیشگفتار

شاید مهم‌ترین وجه مشترک صنعت توریسم و سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی (ساج) رشد فزاینده آنها طی سالهای اخیر باشد. صنعت توریسم که امروزه اولین صنعت از نظر منبع درآمد دنیا محسوب می‌شود، رشد بسیار شتابانی در سالهای اخیر داشته و توانسته جایگاه خود را به بالاترین حد ارتقا دهد. روشهای ساج که از اوایل دهه ۱۹۶۰ در امریکا و سپس کل دنیا توسعه یافته است، امروزه روش برتر در غالب علوم مربوط به زمین محسوب می‌شود، ولی استفاده از این روش به منظور توسعه فعالیت توریسم در دنیا به تازگی آغاز شده و شاید بتوان گفت طی ده سال اخیر کانون توجه کشورها قرار گرفته است.

اگر بپذیریم که موفقیت فعالیت توریسم در مناطق در گرو برنامه‌ریزی توریسم، توسعه و پژوهش درباره آن و بازاریابی توریسم است، اهمیت استفاده از ساج برای توسعه فعالیت توریسم آشکار می‌شود. چنان که می‌دانیم از الزامات برنامه‌ریزی توریسم، شناخت امکانات مکانی موجود در مکانهای جغرافیایی مانند شناخت جاذبه‌های توریستی، زیرساختها و تسهیلات موجود است تا بر مبنای شناخت حاصل، بتوان برنامه‌ریزی توریسم را انجام داد. به‌طور مشخص این گونه برنامه‌ریزی مستلزم بهره‌گیری از داده‌های مختلفی است که همه آنها به نوعی ماهیت مکانی یا تعلق مکانی دارند و در کنار آنها اطلاعات خصیصه‌ای مختلف را دارا هستند. مدیریت این حجم وسیع اطلاعات با توجه به تنوع و ماهیتهای مکانی، برنامه‌ریزان توریسم را وادار می‌دارد برای ساماندهی، مدیریت و تحلیل این اطلاعات از ابزارهای قدرتمند ساج استفاده کنند. اطلاعات جمع‌آوری شده در پایگاه اطلاعاتی، استفاده

دوگانه‌ای هم برای متقاضیان سفر و هم برای برنامه‌ریزان و تصمیم‌سازان توریسم دارد. متقاضیان سفر از این اطلاعات به منظور تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی مقصد سفر خود از نظر انواع جاذبه‌های موجود در مقصد و نحوه دسترسی به آنها، هتلها، رستورانها، مراکز خرید و تهیه بلیت وسایل نقلیه استفاده می‌کنند و برنامه‌ریزان این اطلاعات را برای تأمین زیرساختها و تسهیلات مورد نیاز توریستها، شناسایی مکان جدید فعالیت توریست، شناسایی حرکات جمعیت توریسم و در نهایت پایش و نظارت بر فعالیتهای توریسمی به کار می‌برند.

در کشور ما، علی‌رغم وجود مشکلات عدیده برای توسعه فعالیتهای توریستی، دولتمردان آن را در کانون توجهات خود قرار می‌دهند و با توجه به اینکه کشور ایران جزء ده کشور دارای جاذبه‌های توریستی جهان است، می‌کوشند توسعه فعالیتهای توریستی را سرلوحه اقدامات خود قرار دهند. دانشگاهها نیز در همین زمینه به تأسیس رشته برنامه‌ریزی توریسم اقدام کرده‌اند تا بتوانند نیروی انسانی مورد نیاز برنامه‌ریزی و پژوهش در این زمینه را تربیت کنند که بهره‌گیری از سیستمهای اطلاعات جغرافیایی (ساج) به منظور برنامه‌ریزی توریسم از سرفصلهای این برنامه درسی است.

کتاب حاضر که برای دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد تدوین شده در هشت فصل تنظیم گردیده است. فصل اول به تبیین مفهوم و معرفی توابع ساج می‌پردازد و در آن به طور خلاصه چهارچوبهای مفهومی برای افرادی که با آن آشنایی ندارند تشریح شده است. در فصل دوم مفاهیم پایه برنامه‌ریزی توریسم که در ساج کاربرد دارد و در فصل سوم سیستم اطلاعاتی مورد نیاز برای برنامه‌ریزی توریسم با الزامات خاص هر یک تشریح شده است. استفاده عملی از ساج برای برنامه‌ریزی توریسم در فصل چهارم تا هفتم بیان شده که در این فصول کاربردهای مختلف ساج به تحریر در آمده است. ذکر برخی از مطالعات موردی انجام شده موضوع بحث فصل آخر کتاب است که ضمن آن کوشیده‌ایم موضوعات کاربردی

پیشگفتار ۳

به نوعی مطرح شود که خوانندگان بتوانند مفاهیم کاربردی را به خوبی درک کنند. انتشار این کتاب بدون تشویقهای استاد ارجمندم جناب آقای دکتر شکویی ممکن نبوده است و بدین وسیله سپاس قلبی خود را ابراز کرده و از خداوند بزرگ آرزوی سلامتی و توفیق روزافزون ایشان را خواستارم. از همکار ارجمندم جناب آقای دکتر افتخاری که زحمت مطالعه کتاب را کشیده و ارشادات ارزشمندی را ارائه نمودند سپاس گزاری می‌نمایم. همچنین لازم است از مسئولان و کارشناسان سازمان «سمت» که زمینه انتشار این کتاب را فراهم کردند تشکر و قدردانی نمایم. در خاتمه اعتراف می‌نماید که چون موضوع این کتاب برای اولین بار در عرصه علمی کشور انتشار می‌یابد عاری از نقص نخواهد بود و بدین لحاظ از عموم خوانندگان تقاضا دارد این نواقص را برای تکمیل کتاب به اینجانب منعکس نمایند.

منوچهر فرج‌زاده